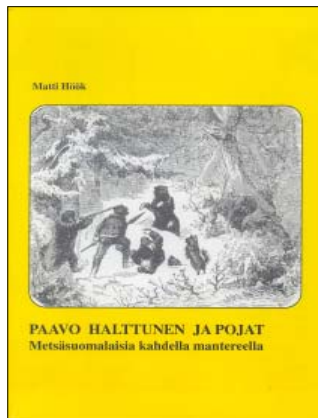

Uusi teos metsäsuomalaisista

Matti Höök: Paavo Halttunen ja pojat. Metsäsuomalaisia kahdella mantereella. Markkinointihaukka, Kerava, 2004. 194 s.

Tämän päivän Suomessa metsäsuomalaisten historiaa, elämäntapaa ja elinoloja ei tunneta kovinkaan yleisesti. Monille metsäsuomalainen on joko epä-määräinen tai kokonaan tuntematon käsite. Kysymyksen on 1500-luvun lopulla ja 1600-luvun alkupuoliskolla pääosin Savosta Keski-Ruotsin suuriin metsiin ja sieltä Norjaan ja aina Amerikkaan saakka muuttaneista suomalaisista ja heidän jälkeläisistään.

Tervetullut lisä suomalaiseen metsäsuomalaiskirjallisuuteen on äskettäin julkaistu Matti Höökin teos ”Paavo Halttunen ja pojat. Metsäsuomalaisia kahdella mantereella”. Tieteellinen tutkimus teos ei varsinaisesti ole, vaan yhdistelmä faktaa ja fiktiota, jossa metsäsuomalaisten elämää eri aikoina on kuvattu sekä kuvitteellisten että todellisten henkilöiden kautta – romantiikkaakaan unohtamatta.

Teoksessa on kuvattu lyhyesti mm. Ruotsiin tapahtunutta

muuttoa ja siihen vaikuttaneita syitä, elinkeinoja, vaatetusta, ruokakulttuuria, metsästystä, kalastusta ja taikauskoo. Pääosin tekstin faktinen puoli tukeutuu sekä vanhempaan että uudempaan metsäsuomalaistutkimukseen ja antaa metsäsuomalaisten elämästä joitakin asiavirheitä lukuun ottamatta verraten todentuntuisen kuvan. Näistä kuvauksen asiavirheitä voisi esimerkkinä mainita, että kaskenkaadossa ei ole käytetty justeeria, vaan kirvestä eivätkä pärekatot ole kuuluneet 1600-luvun kansanomaisiin rakennuksiin. Myös käsite rantasauna sopii huonosti 1600-luvun Amerikan metsäsuomalaisten rakennuskäsitteistöön eikä orrella olevia reikäleipiä yleensä voi yhdistää savolaistaloon. Metsäsuomalaisille tärkeä kaskiviljely erityyppisine kaskineen ja kaskivuoroviljelyineen on myös ollut kuvattua huomattavasti monimuotoisempi ilmiö. Toisin kuin teoksessa sanotaan, kaskia poltettiin yleisesti vielä 1700-luvullakin. Viimeiset kasket monilla paikkakunnilla muistetaan 1800-luvun lopulta.

Kirjoittaja on kuvannut myös melko voimakkain sanavalinnoin suomalaisten ja ruotsalaisten keskinäisiä suhteita. Taustalla on perimätieto, joka kertoo näiden kansanosien rajuista yhteenotoista, joissa ihmishenki ei paljoakaan ole maksanut. Vihamielisyyttä lietsoi merkittävällä tavalla vielä vuoriteollisuuden ja kaskia viljelevien suomalaisten törmäys metsänkäytössä. Valtiovalta asettui tässä vuoriteollisuuden puolelle ja lakeja säätämällä halusi turvata sen edut. Vuoriteollisuusalueilla perinteisen kaskiviljelyn kieltäminen ja rajoittaminen pakotti monet

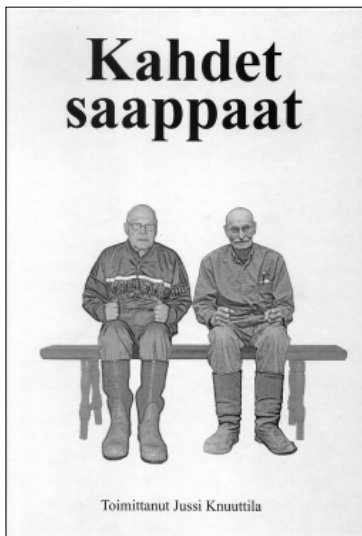
suomalaiset lopulta jättämään kotinsa.

Teoksessa on esitelty myös tunnettuja metsäsuomalaisia. Omat lukunsa ovat saaneet mm. K.A. Gottlund, metsäsuomalaisten Aleksis Kiveksi kutsuttu Dan Andersson, Ruotsin pitkäaikainen pääministeri Tage Erlander ja originelleista elämäntavoistaan tunnettu Niitahon Jussi. Amerikassa tunnetuiksi tulleista metsäsuomalaisista mainitaan John Morton (Marttinen). Hän oli yksi Yhdysvaltojen itsenäisyysjulistuksen allekirjoittajista, jonka isoisän isän sanotaan olleen lähtöisin Rautalammilta. Tämä käsitys Rautalammista Morton-suvun lähtöpaikkakuntana on elänyt kauan, mutta on uudemman tutkimuksen valossa osoittautumassa vääräksi. Marttisten sukua tutkinut Jarmo Paikkala on todennut, että Rautalamin emäseurakunnan alueelta ei 1500-luvulta eikä 1600-luvun alusta, sen paremmin kuin myöhemmiltäkään ajoilta, löydy Marttisista. Ainoat tiedot vanhan Suur-Rautalamin alueelta suvusta ovat nykyisen Petäjäveden ja Kannonkosken alueelta. (Paikkala Jarmo. Marttinen, sukukirja I – suvun historiaa vuoteen 1900. Marttisten sukuseura ry. Saarijärvi 2004, s. 332). Mikäli nimi Morton on yhdistettävissä Marttiseen, niin tätä sukua on asunut eniten Etelä-Savossa, josta valtaosa esimerkiksi Vermlantiin muuttaneista savolaisista oli lähtöisin.

Teos on sujuvasti kirjoitettu ja antaa kirjoittajansa näköisen kuvan metsäsuomalaisista ja heidän asuinseuduistaan niin menneinä vuosisatoina kuin nykyaikanakin.

Eero Sappinen

Arjen sankareita

Jussi Knuutila (toim.): Kahdet saappaat. Agrilaari Oy, Seinäjoki, 2004. 143 s.

Kahdet saappaat on komea muistelmateos, jossa kaksi sukulaismiestä kertoo vuorotahtiin elämänsä vaihteista talollisen poikina, sotilaina, maanviljelijöinä ja isäntämiehinä. Teos on omistettu niille, jotka lähtivät Amerikkaan paremman elämän perään, mutta myös niille, jotka jäivät tänne. Elämän tapahtumat eri maanosissa asuvilla ja eri armeijoissa sotineilla suomalaismiehillä kulkevat hämmästyttävästi toisiaan vastaavina, kun niitä kirjan lehdillä muistelevat Edwin Takala (s. 1917 Minnesotassa) ja Väinö Knuutila (s. 1919 Nurmossa).

Harvoin olen tavannut muistelmateosta, joka olisi yhtä mielenkiintoinen ja sitä paitsi hauska kirjotettu. Ei pitkiä jorinoita vaan napakoita tarinoita ja mainioita valokuvia sukulaisista, saunoista, riiuureissuista, maatöistä, hevo-

sista, traktoreista, susijahdeista, puimurin tulipaloista – kaikkea siitä, mistä maaseudun miesten elämät on tehty. Ankariakin aikoja on eletty rapakon molemmin puolin, mutta kumpikin on selvinnyt hengissä toisesta maailmansodasta ja sodanjälkeisen maatalouden ja maaseudun murroksesta.

Teoksen tekee erittäin kiinnostavaksi se, että kumpikin muistelijalla on samaa härmäläistä Rannanjärven sukua ja kertoo elämästään iskevällä pohjalaisen miehen kielellä. Erityisen onnistunut on minusta idea juokuttaa kahden muistelijan tarinoita rinnatusten. Joka aukeamalla lukija palkitaan oivaltamisen ilolla. Kahdet saappaat onkin harvinaisen komea kunnianteko talonpoikaisille juurille ja arjen sankareille.

Kirsti Manninen

Ulkosuomalaisen tarina -ohjelma palkittu

Filmihallin tuottamaa televisiosarjaa, Ulkosuomalaisen tarina, on esitetty nyt Yleisradion TV2-verkossa 24 puolen tunnin jaksoa. Yhteistyökumppanina taustavoimissa on myös ollut Siirtolaisuusinstituutti. Ulkosuomalaisen tarina saavutti suuren suosion katsojien keskuudessa. Heitä on ollut yhteensä lähes 12 miljoonaa (11 720 000).

Paraguayn viidakkosuomalaisista kertova osa sai huimat 734 000 katsojaa ensiesityksessä, ja vielä yleisön pyynnöstä esitetyssä uusinnassakin lähes puoli miljoonaa katsojaa. Se on katsojaluvuissa dokumenttiohjelmien ehdotonta kärkeä. Paraguayn viidakkosuomalaiset valittiin lisäksi asiantuntijaraadin toimesta kaikkien valtakunnanverkkojen kanavien dokumenttiohjelmien joukosta niiden viiden parhaan dokumentin joukkoon, joille myönnettiin Telvis-kunniakirja suorassa televisiolähetyksessä.

Suureksi osaksi juuri Ulkosuomalaisen tarinan ansiosta, Yleisradion TV2 ohjelmajohtaja Päivi Kärkkäinen nimitti tuottaja Antti Välikankaan vuoden 2004 Kumppaniksi ja myönsi hänelle kannustusstipendin. Ulkosuomalaisen tarinassa on taas uusien jaksosten tuotantokausi aluillaan. Seuraavat 12 uutta digitaalista jaksoa lisäpalveluineen ovat valmiita esitettäväksi syksyllä 2007.

Tuottaja Antti Välikangas
Filmihalli Oy